

Vida

per RAMON FOLCH

La vida, com el present, és el trànsit fugaç entre el passat, ja inexistent, i el futur, que encara no existeix. Aquesta és una definició filosòfica, però també biològica. En efecte, quan la biologia diu que la vida és un intent de retardar la fatal entropia creixent de tot sistema mitjançant el concurs de la informació aplegada pel mateix sistema, admet que s'utilitza la memòria bioquímica (passat) en la construcció d'un present (vida) reproduïble (futur).

Els grecs ja ho sabien, naturalment. Des dels presocràtics. Heràclit ho expressà en uns altres termes que, tanmateix, tenien si fa no fa el mateix significat. Digué que mai no et pots banyar dos cops en el mateix riu, perquè el segon cop que t'hi banyis ja serà una altra aigua i, doncs, un altre riu. El riu instantani de cada moment precís és aquest present fugaç que ve del passat, camí del futur. Vet aquí una qüestió inquietant que ens instal·la en la condició de surfistes existencials, cavalcant permanentment en una efímera ona destinada a desfer-se en la següent.

La vida és una anomalia. És un fenomen inesperable. No es desprèn de l'atenta observació de cap dels elements que la fan possible. No és una recombinació de les característiques dels seus components, sinó una sorprenent nova categoria que sembla anar per lliure. Es pot interpretar i entendre a la llum de les ciències naturals (la física i la química, sobretot), però no es pot induir de zero a partir d'aquestes ciències. Em sembla notable. Aquesta espècie de metafenomen anòmal ens obliga a reconciliar el sempre innovador coneixement científic amb el bon pensament filosòfic intemporal. Dit d'una altra manera: obliga la filosofia a aparcar la metafísica a mesura que s'amplia l'abast de la física coneguda, alhora que obliga la ciència a pensar, més enllà d'acumular evidències.

El món mineral no pensa. La vida, com que és informació contra entropia, acaba pensant. El cervell d'alguns mamífers, entre els quals el nostre, n'és la prova. És un conjunt de cèl·lules capaces de controlar moviments i regular fisiologies que, de passada, acaben jugant amb la informació que retenen i, així, construint reflexions. Sabem què controla o què regula cada zona del cervell, però no sabem per on pensem. Una mica per tot arreu de la massa encefàlica, difusament. És a dir, que no acabem de saber on radica exactament la més elevada de les nostres aptituds. Tot plegat, una bona anomalia, ja m'he exclamat abans.

Il·lustració: ANNA SANCHIS

«La vida és una anomalia, però no pas una extravagància. Que en altres llocs es trobi tan diversificada com a la Terra, i que s'hi trobi justament ara, és improbable»

Una anomalia que ha aparegut discretament sota unes determinades condicions ambientals. Per això són tan fascinants les expectatives que obren les notícies sobre constants descobriments de nous planetes més o menys semblants al nostre. Ja es compten per dotzenes. La majoria són molt llunyans. Però existeixen. La vida no hi seria impossible. Però en quin moment evolutiu, en el nostre actual present? Vés a saber. Per a algú que hagués arribat a la Terra dos mil milions d'anys enrere, la vida seria un conjunt d'agòniques reaccions químiques reductores contingudes en paquetets que podríem anomenar bacteris. Si arribés ara, l'explicaria d'una altra manera, és clar. I si tornés d'aquí a tres mil milions d'anys més? Què passa ara en aquests planetes que s'assemblen al nostre? I, de fet, què vol dir *ara*, exactament...?

La ciència-ficció recula davant de la informació. La vida és una anomalia, però no pas una extravagància. Que en altres llocs es trobi tan diversificada com a la Terra, i que s'hi trobi justament ara, és improbable. Però no pas que hi existeixi. Si no hi fos, si no hi hagués estat, si no hi pogués ser, estaríem davant d'una altra anomalia. Seria l'anòmala abolició d'una anomalia improbable que ens consta que és possible. Excitant. ☺

Ramon Folch. Doctor en Biologia, socioecòleg i president d'ERF.